एवमस्त्विति धर्मात्मा तदा भरतसत्तम ! । च्यवनस्तु महातेजाः पुनरेव नराधिपम् । वरार्थं नोदयामास तमुवाच स पार्थिवः । बाढमेवं करिष्यामि कामं त्वत्तो महामुने ! । ब्रह्मभूतं कुलं मेऽस्तु धर्म्मे चास्य मनो भवेत् । एवमुक्तस्तथेत्येवं प्रत्युक्त्वा च्यवनो मुनिः । अभ्यनुज्ञाय नृपतिं तीर्थयात्रां ययौ तदा । एतत्ते कथितं सर्वमशेषेण मया नृप ! । भृगूणां कुशिकानाञ्च अभिसम्बन्धकारणम् । यथोक्तमृषिणा चापि तदा तदभवन्नृप !" ५६अ० । कुशिकस्यापत्यम् अण् । कौशिक तदपत्ये पुंस्त्री० स्त्रियां ङीप् हेमच० मुनिभेदार्थकतामालोक्य जमदग्निपित्रर्थकतोक्तिः कल्पद्रुमे तन्मूलान्यत्रोक्तिश्च चिन्त्या । २सर्ज्जवृक्षे हेमच० । ३विभीतकवृक्षे पु० विश्वः ४केकरे त्रि० ५अश्वकर्णवृक्षे राजनि० ६तैलशेषे पु० शब्दमा० कुशी+स्वार्थे क । कुशिका ७फाले स्त्री

कुशित त्रि० कुश—इतच् । जलमिश्रिते उणा०

कुशिन् त्रि० कुशोऽस्त्यस्य इनि । कुशयुक्ते "दिनेऽष्टमे तु विप्रेण दीक्षितोऽहं यथाविधि । दण्डी मुण्डी कुशी चीरी घृताक्तोमेखलीकृतः" भा०आनु०१४अ० २वाल्मीके मुनौ हेमच० ।

कुशिम्बि(म्बी) स्त्री कुत्सिता शिम्बी पृषो० वा ह्रस्वः । शिम्बीभेदे सुश्रु० । "सहाद्वयं मूलकजाश्च शिम्बा कुशिम्बिवल्लीप्रभवाश्च शिम्बाः । ज्ञेया विपाके मधुरा रसे च बलप्रदाः पित्तनिवर्हणाश्च सुश्रु । [फाले मेदि० ।

कुशी स्त्री कुश—अयोविकारेऽर्थे ङीप् नि० । लौहविकारे

कुशी(सी)द न० कु+सद—श पृषो० वा सस्य शः । वृद्ध्यर्थं धनप्रयोगे अमरः "कुशी(सी)दवृद्धिर्द्वैगुण्यं नात्येति सकृदाहृता" या० स्मृतिः । २रक्तचन्दने तन्त्रसा० । "लाक्षा कुशी(सी)दसिन्दूरं गोमयञ्च करीषकम् । विलोड्य गुटिकां कृत्वा जपसंख्याञ्च कारयेत्"

कुशी(सी)रक पु० कुत्सितः शी(सीरोयत्र कर्षणे वा कप् । कर्षणेन कुण्ठितहलके क्षेत्रादौ । ततः चतुरर्थ्यां सख्या० ढञ् । कौशी(सी)रकेय तत्सन्निकृष्टदेशादौ त्रि० ।

कुशीलव पु० कुत्सितं शीलं कुगति०अस्त्यर्थे व, कुशीलं वाति वा—क—वा । १कीर्त्तिसञ्चारके नटे,२चारणे,३गायके च । कुशीलववृत्त्यर्थं नाट्यप्रचारकत्वात् ४वाल्मीकौ मुनौ । शब्दचि० ५नटमात्रे अमरः । "यन्नाट्यवस्तुनःपूर्व्वं रङ्गविघ्नोपशान्तये" कुशीलवाः प्रकुर्व्वन्ति सा०द० । कुशश्च लवश्च पृषो० । ६कुशलवयोः द्वि० हेमच० । "अभिषिच्य महात्मानावुभौ रामः कुशीलवौ" रामा० उ० १०७स० । त्रिकाण्डशेषे कुशीवशः इति वाल्मीक्यर्थे पाठः लिपिकरप्रमादकृतः ।

कुशुम्भ पु० कु+शुम्भ अच् । कुसुम्भशब्दार्थे हारा०

कुशूल पु० कुश—कूलच् । १तुषाग्नौ, जटाधरः २अन्नकोष्ठके, इष्टकादिनिर्म्मिते धान्यादिस्थापनार्हे ३स्थाने च । हेमच० "कुशूलपूरणाढकैः" स्मृतिः

कुशूलधान्यक पु० कुशूलपरिमितं धान्यं यस्य । यावताधान्येन वर्षत्रयं स्वस्य स्वकुटुम्बस्य स्वकृत्यस्य निर्वाहो भवति तावन्मात्रसञ्चितधान्ये १विप्रे । कुम्भीधान्यशब्दे विवृतिः ।

कुशेशय न० कुशे जले शेते शी—अच् अलुक् स० । १पद्मे, "कुशेशयैरत्र जलाशयोषिताम्" माघः । २सारसपक्षिणि, अमरः । ३कर्णिकारवृक्षे शब्दचिन्ता० । कुशद्वीपस्थे ४पर्व्वतभेदे पु० कुशशब्दे विवृतिः [जले

कुशोदक न० कुशसंसृष्टमुदकम् शाकत० । दानार्थे कुशसहिते

कुष निष्कर्षे क्र्यादि० पर० सक० सेट् । कुष्णाति अकोषीत् । निरस्तु वेट् निरकोषीत् निरकुक्षत् । चुकोष । निष्कर्षश्चेह इयत्तापरिच्छेदः, मध्यस्थितस्य, वस्तुनो बहिर्निःसारणञ्च । "शिवाः कुष्णन्ति मांसानि" "ततोऽकुष्णात् दशग्रीवः क्रुद्धः प्राणान् वनौकसाम्" भट्टिः । क्त्वा सेट् कित् । "कुषित्वा जगतां सारम्" भट्टिः कर्म्मकर्त्तरि सार्वधातुके श्यन् वा प० । कुष्यति ते वा पादः । आर्द्धधातुके तु न परैस्मपदम् श्यन्सन्नियोगशिष्टत्वात् कोषिषीष्ट पादः ।

अनु+सादृश्येन बर्निःसारणे तूलेनानुकुष्णाति

अभि+आभिमुख्येन निःसारणे "न बालकर्णनासास्रोतो दशनविवराण्यभिकुष्णीयात्" सुश्रुतः

अव+अधोनिःसारणे तूलैरवकुष्णाति सि०कौ० ।

निर्+निष्कासने । निरकुक्षत् निरकोषीत् 'निष्क्रोष्टा निष्कोषिता । "निष्कोषितव्यान्निष्क्रोष्टुं प्राणान् दशमुखात्मजात् । आदाय परिघं तस्थौ बलान्निष्कुषितद्रुमः" भट्टिः "कीटनिष्कुषितं धनुः" भट्टिः "उपान्तयो र्निष्कुषितं विहङ्गैः" रघुः । आर्षे तु गणव्यत्ययोऽपि क्वचित् दृश्यते "यमपुरुषा अयस्मयैरग्नितप्तैः संदंशंस्त्वचि निष्कुषन्ति" भाग० ५।२६।१९।

कुषल त्रि० कुष—बा० कलच् । दक्षे पटौ भरतः [कोष

कुषाकु पु० कुष—आकु । १कपौ २वह्नौ ३सूर्य्ये च उणा०